

ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ
Το μακροβιότερο εκπαιδευτικό περιοδικό

Το 1976 υπήρξε, όπως γνωρίζουμε, μια καταλυτική χρονιά για τη νεοελληνική κοινωνία και εκπαίδευση. Ήταν η χρονιά που σημάδεψε όσο καμιά άλλη την εκπαίδευση, αφού κόπηκε οριστικά κάθε δεσμός με το γλωσσοεκπαιδευτικό παρελθόν και δόθηκε η κατεύθυνση που ακολουθείται μέχρι σήμερα. Τότε θεσμοθετήθηκαν σημαντικές αλλαγές στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες. α) Για πρώτη φορά η δημοτική έγινε η γλώσσα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και της Πολιτείας. β) Το δευτεροβάθμιο σχολείο από ενιαίο εξαετές διχοτομήθηκε σ' ένα υποχρεωτικό τριετές Γυμνάσιο κι ένα μη υποχρεωτικό Λύκειο. γ) Καθιερώθηκε η δευτεροβάθμια δημόσια τεχνική εκπαίδευση. δ) Η διδασκαλία της ΑΕ γλώσσας στο Γυμνάσιο αντικαταστάθηκε από τη διδασκαλία μεταφρασμένων αρχαιοελληνικών κειμένων. Τις μεταρρυθμίσεις αυτές δέχτηκαν με ενθουσιασμό το σύνολο των εκπαιδευτικών, αλλά και του πληθυσμού.

Αλλά το περίεργο είναι ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί ήταν απροετοίμαστοι και ανεκπαιδευτοι να φέρουν σε πέρας μ' επιτυχία τη μεταρρύθμιση που καλούνταν να υπηρετήσουν.

α) Πρώτα-πρώτα κανένας δεν είχε διδαχτεί, κι επομένως δε γνώριζε όπως θα ήθελε, τη δημοτική. Αν εξαιρέσει κανείς τους λίγους φιλόλογους της Φιλοσοφικής Θεσσαλονίκης, που κι αυτοί είχαν μάθει μόνο να χρησιμοποιούν τη δημοτική, αλλ' όχι να τη διδάσκουν, το σύνολο των εκπαιδευτικών ούτε είχαν διδαχτεί ποτέ τη δημοτική ούτε είχαν κληθεί να τη διδάξουν.

β) Ύστερα κανένας τους δεν είχε επαφή με το αντικείμενο της διδακτικής των μαθημάτων. Ακόμα και οι δάσκαλοι, που είχαν παρακολουθήσει κάποια μαθήματα παιδαγωγικής και διδακτικής, δεν είχαν καμιά επαφή με τις σύγχρονες αντιλήψεις της παιδαγωγικής και της διδακτικής. Οι γνώσεις τους ήταν απαρχαιωμένες.

γ) Όλες οι Σχολές παραγωγής εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εκπαιδεύουν ακόμη και σήμερα τους φοιτητές τους να γίνουν επιστήμονες ερευνητές κι όχι εκπαιδευτικοί καθηγητές. Επομένως, θεωρητικά καλούνται να παίξουν ένα ρόλο για τον οποίο δεν έχουν εκπαιδευτεί.

δ) Υπήρξε παντελής έλλειψη βιβλίων και περιοδικών, ώστε να ενημερώνονται οι εκπαιδευτικοί σε θέματα σύγχρονης διδακτικής στον χώρο της επιστήμης τους.

Από τους καθηγητές σε καλύτερη θέση για να εφαρμόσουν τη γλωσσοεκπαιδευτική μεταρρύθμιση ήταν οι Φυσικοί, οι Μαθηματικοί, οι Χημικοί κλπ., γιατί το αντικείμενο διδασκαλίας τους στην ουσία δεν άλλαξε. Απλά, έπρεπε να το διδάσκουν στη δημοτική.

Αυτοί που βρίσκονταν σε πολύ δύσκολη κατάσταση ήταν οι φιλόλογοι. Οι απόφοιτοι του 'Αθήνησι', που ήταν οι πιο πολλοί, δεν είχαν ακούσει στο άντρο του

καθαρευουσιανισμού ούτε ένα μάθημα στη δημοτική. Αρκετοί απ' αυτούς ήταν φανατικοί οπαδοί της καθαρεύουσας και καλούσαν τώρα να δεχτούν τη νέα πραγματικότητα και να διδάξουν μια γλωσσική μορφή στην οποία δεν πίστευαν, γιατί τη θεωρούσαν κατώτερη από την καθαρεύουσα. Όμως, για να μην περιθωριοποιηθούν στη νέα πολιτική και εκπαιδευτική πραγματικότητα, μεταβλήθηκαν αμέσως σε δημοτικιστές. Το ίδιο μάλιστα έσπευσαν να δηλώσουν και οι φιλόδοξοι σφοδροί πολέμιοι της δημοτικής, όπως ο καθηγητής Γ. Μπαμπινιώτης.

Από τα μαθήματα δύο ήταν τα πιο κρίσιμα, μια που δεν υπήρχε καμιά προηγούμενη διδακτική εμπειρία. *Η διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας, της δημοτικής δηλαδή, και των μεταφρασμένων αρχαιοελληνικών κειμένων.*

Υπήρχε λοιπόν απόλυτη ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε τρεις κυρίως τομείς. α) Στις σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις των επιμέρους μαθημάτων. β) Στις σύγχρονες κατευθύνσεις των διαφόρων κλάδων της Γλωσσολογίας. γ) Στην καταλληλότερη μεθοδολογία στη διδασκαλία μιας ζωντανής γλώσσας.

Για να είναι σε θέση οι εκπαιδευτικοί ν' ανταποκριθούν στοιχειωδώς στη νέα πραγματικότητα, η Πολιτεία πήρε μια σειρά μέτρων.

1. Εξέδωσε ταχύτατα διδακτικά βιβλία γραμμένα στη δημοτική με την ευθύνη και εποπτεία του ΚΕΜΕ, που αργότερα μετονομάστηκε σε Π.Ι. Μόνο που τα καινούρια σχολικά βιβλία γράφτηκαν με την ίδια φιλοσοφία που είχαν τα προηγούμενα. Και φυσικά δεν άλλαζαν τη μέθοδο διδασκαλίας. Κανένα απ' αυτά δεν είχε ασκήσεις.
2. Σχεδίασε μια ταχύρυθμη επιμόρφωση με διαλέξεις και σεμινάρια, που αργότερα θα συστηματοποιηθεί με τη μορφή των ΣΕΛΔΕ/ΣΕΛΜΕ και των ΠΕΚ.
3. Προγραμματίστηκαν μια σειρά σύγχρονων βιβλίων, που θα αρχίσουν να χρησιμοποιούνται στα σχολεία από το 1982 κι ύστερα.

Ο καλύτερος όμως τρόπος για να ενημερωθούν οι εκπαιδευτικοί τόσο για την εξέλιξη της επιστήμης τους όσο και για των νέων διδακτικών προσεγγίσεων ήταν και είναι η έκδοση βιβλίων και επιστημονικών περιοδικών. Το περιοδικό μάλιστα που εκδίδεται κάθε 2-3 μήνες είναι το πιο αποτελεσματικό, αφού μέσα σε 10-20 σελίδες είναι δυνατόν να καταγραφεί μια καινούρια και αποτελεσματική εκπαιδευτική πρόταση. Εκπαιδευτικά όμως περιοδικά που να μεταφέρουν τις νέες ιδέες και ν' ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες των εκπαιδευτικών δεν υπήρχαν την εποχή εκείνη. Η αρχαιοπληξία που κυριαρχούσε όλο τα προηγούμενα χρόνια, που απαξίωνε την παιδαγωγική και διδακτική επιστήμη, έκανε τους φιλόλογους π.χ. να γράφουν εργασίες του τύπου «Αι παιδαγωγικά ιδέαι του Ηροδότου» κλπ. Για τα προβλήματα του σύγχρονου σχολείου δεν υπήρχε τίποτα. Μόνο διάφορα βοηθήματα για τους μαθητές, όπως δεκάδες κατάλογοι ανωμάτων ρημάτων της Αττικής διαλέκτου, μεταφράσεις σε ανελλήνιστα νεοελληνικά-να σε φυλάει ο Θεός-, ασκήσεις και λύσεις Μαθηματικών, Φυσικής κλπ.

Αλλά η νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα δημιούργησε αναταράξεις και προβληματισμό μέσα στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Ένας από αυτούς, ο

Κ.Ν.Παπανικολάου, φιλόλογος, πρώην μέλος του προχουντικού Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και απολυμένος από τη Χούντα, ο οποίος είχε επανέλθει στην ενεργό υπηρεσία ως Σύμβουλος στο Υπουργείο Παιδείας, αφού συζήτησε με διάφορους φίλους του, αποφάσισε να εκδώσει ένα περιοδικό, για να καλυφθούν οι ανάγκες των εκπαιδευτικών, στις οποίες αναφέρθηκα. Έδωσε στο περιοδικό τον τίτλο *Νέα Παιδεία*, θεωρώντας το συνέχεια του περιοδικού *Παιδεία*, που διεύθυνε από το 1946-52 ο Ευ. Παπανούτσος. Φυσικά προηγουμένως ιδρύθηκε η Επιστημονική Ένωση ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ. Το εγχείρημα μπορούσε να έχει σημαντικές αρνητικές οικονομικές συνέπειες για τον ίδιο και τη σύζυγό του, αφού δεν είχε καμιά οικονομική υποστήριξη. Ο ίδιος ανέλαβε όλα τα έξοδα της έκδοσης.

Τα ιδρυτικά μέλη της ένωσης ήταν καμιά δεκαριά. Για το περιοδικό άμεσοι συνεργάτες του Παπανικολάου ήταν ο Κυριάκος Πλησής κι αργότερα και ο Φανούρης Βώρος. Τότε κλήθηκα κι εγώ από τον Παπανικολάου κι εντάχθηκα στα μέλη της ένωσης. Το περιοδικό προγραμματίστηκε να εκδίδεται κάθε τρεις μήνες και να περιέχει άρθρα που θα αφορούσαν όλο το φάσμα της εκπαίδευσης, από το νηπιαγωγείο μέχρι το πανεπιστήμιο. Στις πρώτες σελίδες θα υπήρχαν σύντομα σχόλια σχετικά με την εκπαιδευτική επικαιρότητα γραμμένα από μέλη της Ένωσης. Ο Παπανικολάου δεν είχε απλά την ευθύνη του περιοδικού, αλλά διάβαζε όλα τα άρθρα. Αν κάποιο άρθρο αφορούσε αντικείμενο που δεν μπορούσε να το ελέγξει, όπως π.χ. για τα μαθηματικά, φυσική κλπ, σύγχρονη γλωσσολογία, τα έδινε σε κάποιον της ειδικότητας.

Το πρώτο τεύχος εκδόθηκε το Μάρτη του 1977. Η απήχηση του περιοδικού ήταν πέρα από κάθε προσδοκία. Έτσι όχι μόνο καλύπτονταν τα έξοδα, αλλά δημιουργούνταν και οικονομικό απόθεμα για δραστηριότητες. Επειδή τα πιο πειστικά προβλήματα διδακτικής αντιμετώπιζαν οι φιλόλογοι σε δυο μαθήματα, στα μεταφρασμένα αρχαιοελληνικά κείμενα και στη γλώσσα, δυο τεύχη αφιερώθηκαν στα δυο αυτά αντικείμενα. Το τρίτο τεύχος για παράδειγμα, αφιερωμένο στη γλώσσα, περιείχε επιστημονικά άρθρα, που παρουσίαζαν τις σύγχρονες αντιλήψεις στους διάφορους κλάδους της Γλωσσολογίας και της διδακτικής της γλώσσας.

Η πορεία του περιοδικού τα 37 αυτά χρόνια μπορεί να διακριθεί σε τρεις περιόδους.

α) 1977-1983

β) 1983-2005

γ) 2005 -σήμερα.

Μέχρι το 1982 είχε παρατηρηθεί ότι το 30% των άρθρων που στέλνονταν στη *Νέα Παιδεία* για δημοσίευση αφορούσαν τη γλώσσα. Ακόμα το '82 κυκλοφόρησαν τα νέα βιβλία της Γλώσσας για το δημοτικό και γράφονταν τα αντίστοιχα βιβλία του Γυμνασίου και του Λυκείου. Γι' αυτό αποφασίστηκε να εκδοθεί ως παράρτημα της Νέας Παιδείας ένα ειδικό ξεχωριστό περιοδικό, η *Γλώσσα*. Υπεύθυνος σύνταξης του περιοδικού ανέλαβε ο Δ. Τομπαΐδης, με βοηθούς τον Αρ. Βουγιούκα και Χρ. Τσολάκη, Συμβούλους του Π.Ι., που είχαν αναλάβει την ευθύνη της συγγραφής των βι-

βλίων «Διδασκαλία της γλώσσας» για το Γυμνάσιο ο πρώτος, το Δημοτικό ο δεύτερος και το Λύκειο ο τρίτος. Στην ομάδα προστέθηκα κι εγώ. Όμως μετά το 3^ο τεύχος αποχώρησε η ομάδα Τομπαΐδη, κι έτσι μου ανατέθηκε η ευθύνη σύνταξης του περιοδικού.

Η *Γλώσσα* κυκλοφορούσε τρεις φορές το χρόνο μέχρι το 2005. Συνολικά εκδόθηκαν 61 τεύχη. Αποτελεί μοναδική περίπτωση μακρόβιας κυκλοφορίας εξειδικευμένου στη γλώσσα επιστημονικού περιοδικού. Υπήρξε το περιοδικό που όσο κανένα άλλο προώθησε και διέδωσε τις σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις των διαφόρων κλάδων της Γλωσσολογίας και της Διδακτικής της γλώσσας. Στα θέματα μάλιστα διδακτικής υπήρξε μοναδικό, αφού, όπως ξέρουμε, στο σύνολο των φιλοσοφικών σχολών η σύγχρονη διδακτική γλώσσας είναι terra incognita.

Η οικονομική ευρωστία της Ένωσης έδωσε τη δυνατότητα να διοργανωθούν συνέδρια και σεμινάρια με ελεύθερη είσοδο σε θέματα κυρίως διδακτικής, να εκδίδεται κάθε 1-2 χρόνια μια επιστημονική εργασία, η οποία διανέμονταν δωρεάν στους 5.000 συνδρομητές της *Νέας Παιδείας* και *Γλώσσας*. Εκδόθηκαν 14 βιβλία με τελευταίο 2005 το βιβλίο των καθηγητών πανεπιστημίου Θ. Νάκα και Γαβριηλίδου «Παραθετικά Σύνθετα». Τη μεγαλύτερη πάντως κυκλοφορία είχαν τα τεύχη που παρουσίαζαν διδακτικές πρακτικές που εφαρμόσαν εκπαιδευτικοί στην πράξη με σημαντικά αποτελέσματα. Αυτά τα τεύχη χρειάστηκε να ανατυπωθούν.

Μέχρι σήμερα το περιοδικό *Νέα Παιδεία* είχε τρεις Διευθυντές. Από το 1977-1995 τον ιδρυτή του Κ. Ν. Παπανικολάου, από το 1995-2007 τον Ηλία Δημακάκο και από τότε μέχρι σήμερα τον Κώστα Αγγελάκο.

Τόσο η *Νέα Παιδεία* όσο και η *Γλώσσα* απόχτησαν διεθνές κύρος στον βαθμό που τα τεύχη τους βρίσκονται στις βιβλιοθήκες όλων των πανεπιστημίων, τα οποία έχουν τμήματα Ελληνικών Σπουδών. Τα άρθρα τους αποτέλεσαν τη βάση πολλών διδακτορικών διατριβών Ελλήνων και ξένων μελετητών, πράγμα που δείχνει την αναγκαιότητα της συνέχισης της κυκλοφορίας του. Γιατί είναι γεγονός ότι από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 τόσο η *Γλώσσα* όσο και η *Νέα Παιδεία* άρχισαν να χάνουν ένα μεγάλο μέρος των συνδρομητών τους. Το ίδιο βέβαια συνέβη με όλα σχεδόν τα αντίστοιχα περιοδικά, που στο σύνολό τους έκλεισαν. Νομίζω ότι εκτός από τη *Νέα Παιδεία* το μόνο αντίστοιχο ανεξάρτητο περιοδικό που συνεχίζει να κυκλοφορεί είναι η *Σύγχρονη Εκπαίδευση*.

Θα ήθελα εδώ να κάνω μια παρατήρηση. Όταν είχα πάει για πρώτη φορά στο εξωτερικό για μεταπτυχιακές σπουδές, ο κάθε καθηγητής ειδικότητας από το πρώτο μάθημα φρόντιζε να μας ενημερώσει για τα περιοδικά στα οποία δημοσιεύονταν μελέτες της επιστήμης που υπηρετούσε. Αν ρωτήσετε πτυχιούχους σχολής παραγωγής εκπαιδευτικών, φοβούμαι ότι ελάχιστοι θα γνωρίζουν την ύπαρξη περιοδικών όπως η *Νέα Παιδεία* και η *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, εργαλεία απαραίτητα για το νέο εκπαιδευτικό. Κι αυτό βέβαια οφείλεται στους καθηγητές πανεπιστημίου, οι οποίοι όχι μόνο ξεχνούν ότι οι φοιτητές τους προορίζονται να γίνουν εκπαιδευτικοί, αλλά θεωρούν ότι το βιβλίο τους και μόνο είναι αρκετό για την κατάρτισή τους. Τα

εκπαιδευτικά περιοδικά είναι γι' αυτούς μια άγνωστη περιοχή, άχρηστη για τους φοιτητές τους.

Κάνοντας μια αποτίμηση της *Νέας Παιδείας* και της *Γλώσσας*, μπορούμε να πούμε ότι τα δυο περιοδικά της Επιστημονικής Ένωσης ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ εκπλήρωσαν απόλυτα τους στόχους που είχαν τεθεί, καλύπτοντας με το παραπάνω τις ανάγκες του ελληνικού σχολείου. Αν και δεν είχε ούτε έχει καμιά οικονομική υποστήριξη από κανέναν και στηρίζεται αποκλειστικά στις συνδρομές των αναγνωστών της, θα συνεχίσει να κυκλοφορεί για πολλά, καθώς φαίνεται, χρόνια ακόμα. Είναι το μακροβιότερο εκπαιδευτικό περιοδικό που κυκλοφόρησε ποτέ στην Ελλάδα.

Χαλάνδρι, 9-3-2011